

Forsån

Forsån, som även kallas Stortorpsån eller Forsen, rinner från Magelungen till Drevviken. Ån är 1,4 km lång och passerar under Magelungsvägen och Nynäsvägen samt går kulverterad under järnvägen mot Nynäshamn.

För att sänka Magelungens yta sprängdes på 1860-talet en ny fåra i Forsåns avrinning mot Drevviken. Åns början vid Magelungen karaktäriseras av ett stilla utlopp vid en mindre sandstrand. Ån är i sitt övre lopp vidgad genom sprängningen och flyter fram mellan berg. Erosionsbenägna åslänter är skonade med sprängsten. Åns första 100 m innehåller ett par strömsträckor. De sista 500 m innan ån når Drevviken kännetecknas av flacka stränder och stillaflytande vatten. Stora delar av vattenytan är här

igenväxt. Forsån är den enda plats i Stockholm där strömstare övervintrar. I ån finns också ett livskraftigt bestånd av signalkräfter.

KORTFAKTA

Hydrologiska fakta

- Tillrinningsområdets yta: 80 ha
- Åns längd: 1,4 km
- Åns fallhöjd: 0,7 m
- Vattenföring
 - högsta högvatten 10 m³/s (50 års återkomsttid)
 - normalt högvatten 4,5m³/s
 - normalt medelvatten 0,85m³/s
 - medellågvatten 0,1m³/s
 - lägsta lågvatten < 0,02 m³/s (50 års återkomsttid)
- Fallsträckor: ca 50 m och 90m från Magelungens utlopp

PÅVERKAN

Tillrinningsområdets karaktär

- Ungefär hälften av tillrinningsområdet klassas som förorenad mark eller mark med miljöfarliga verksamheter.
- Resterande mark utgörs av villabebyggelse, vägar och parkmark.

TILLSTÅND

Vattenkvalitet

- Höga till mycket höga fosforhalter och höga kvävehalter.

Sediment

- Mycket låga halter av bly, kadmium och zink.
- Måttligt höga halter koppar, krom, kvicksilver och nickel.

Växt- och djurliv

- Rikt djurliv.

FRILUFTSLIV OCH NATURVÅRD

- Stort friluftsvärde.
- Stort naturvärde

Påverkan

Tillrinningsområdets karaktär

Den största delen av tillrinningsområdet ligger väster om ån. Ungefär hälften upptas av förorenad mark och miljöfarlig verksamhet som är lokaliserad till Larsboda industriområde på åns västra sida. Resten av tillrinningsområdet utgörs huvudsakligen av park- och naturmark. Ett mindre område med odlingslotter ligger vid ån nära Magelungen. Ån korsas av två stora vägar, Magelungsvägen och Nynäsvägen, och av järnväg som löper parallellt med Magelungsvägen.

Belastning

Varje år transporteras med Magelungens utflöde ungefär 2 ton fosfor och 30 ton kväve genom Forsån. Tillskotten från åns tillrinningsområde är jämförelsevis obetydliga, ca 10 kg fosfor och 40 kg kväve. Någon uppskattning av bidragen av tungmetaller och andra skadliga ämnen har inte gjorts.

Tillstånd

Vattenkvalitet

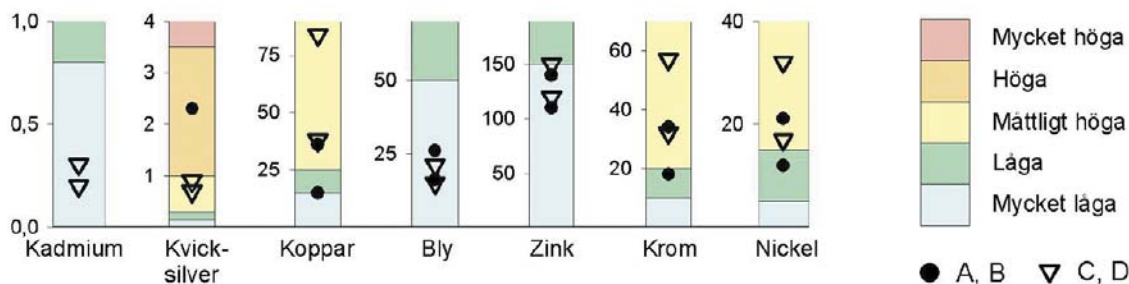
Vattenkvaliteten i Forsån följer i allmänhet den i Magelungens ytvatten. Halterna av fosfor och kväve brukar dock vara dock något högre vid den översta provpunkten i Forsån än vid provpunkten ute i Magelungen. Skillnaden i kvävehalt beror främst på innehållet av nitrit+nitratkväve, som mindre ofta är uttömt i åvattnet. Under vintern kan halten vara 100-200 µg/l högre i ån och i augusti 10-20 µg/l högre. Även fosforhalterna, total- såväl som fosfatfosfor, är vanligen högre i Forsån än i Magelungen – skillnaden har som mest uppgått till ca 20 µg/l.

Forsåns tillrinningsområde (röd linje)

Sediment

Undersökning 1997 visade att sedimentet innehåller mycket låga halter bly, kadmium och zink. Koppar, krom, kvicksilver och nickel förekommer i måttligt höga halter. Metallhalterna var något högre vid punkterna längst ned i ån med undantag av uppströms Magelungsvägen där kvicksilverhalten var mycket hög.

Metallhalter, mg/kg TS, i sediment 1997. Halterna är klassade enligt Naturvårsvverkets bedömningsgrunder för miljökvalitet, Sjöar och vattendrag (1999). • Provpunkt A och B. ▽ Punkt C och D.

Karta över provpunkternas läge vid sedimentprovtagningen i Forsån 1997.

Växt- och djurliv

Bottenfauna

Under 1998 togs tre prover i Forsån.

Bland annat fanns linsskivsnäckan (*Hippeutis complanatus*), och stor dammussla (*Anodonta cygnea*). Båda arterna är ovanliga och troligen stadda i tillbakagång i landet. Bottenfaunan i åsystemet bedömdes vara normal.

1997-98 påträffades två limniska snäckor – mindre snytesnäcka (*Bithynia leachii*) och ribbskivsnäcka (*Gyraulus crista*) – vilka är klassade som lokalt/regionalt skyddsvärda enligt ArtArken.

Vid en inventering sommaren 2000 påträffades larver av flodflickslända (*Platycnemis pennipes*) och allmän kustflickslända (*Ischnura elegans*).

Fisk och kräftor

Signalkräftar är inplanterade och har bildat ett livskraftigt bestånd. Öring har planterats ut och viss biotopvård har utförts utan att öringen har lyckats etablera sig. Svår konkurrens med mört och annan vitfisk tros missgynna öringen.

Fågel

I ån finns en liten fors som gör att vattnet är vinteröppet. Varje år observeras regelbundet strömstare och tillfälligt kungsfiskare som är klassad som missgynnad enligt rödlista 2000.

Övrigt djurliv

1996 sågs spår av bäver längs ån.

Friluftsliv och naturvård

Forsån är ett vinteröppet vattendrag. Utefter stranden går ett promenadstråk som leder fram till Drevviken. Längs med ån finns fuktlövsskog, fuktängar och ett ekskogsparti som innehåller en rik örtflora. Bland hasselbuskarna blommar om våren lundväxter som vårärt (*Lathyrus vernus*), underviol (*Viola mirabilis*) och vätteros (*Lathraea squamaria*) samt den lokalt/regionalt skyddsvärda orkidén skogsknipprot (*Epipactis helleborine*). Vitrapunkel (*Phyteuma spicatum*) och skuggsvingel (*Festuca heterophylla*), som är sårbar enligt rödlista 2000, växer också i området kring bäcken.

Generellt råder strandskydd längs med Forsån. Vissa delar är dock detaljplanelagda vilket upphäver strandskyddet.

Forsåns stränder klassas som ekologiskt särskilt känsliga.

Vidtagna åtgärder

I tillrinningsområdet

1995 klassades Forsåns stränder som ekologiskt särskilt känsliga.

1999 infördes strandskydd för ej detaljplanelagda delar av Forsån.

I ån

1989 grävuddrades Forsån för att hindra igenväxning och uppgrundning, dessutom gynnades framkomligheten för kanoter. Sammanlagt rensades en sträcka av 500 m, uppdelat på 11 delsträckor. Fortsatta muddringar hotar starkt molluskfaunan.

Mätdata

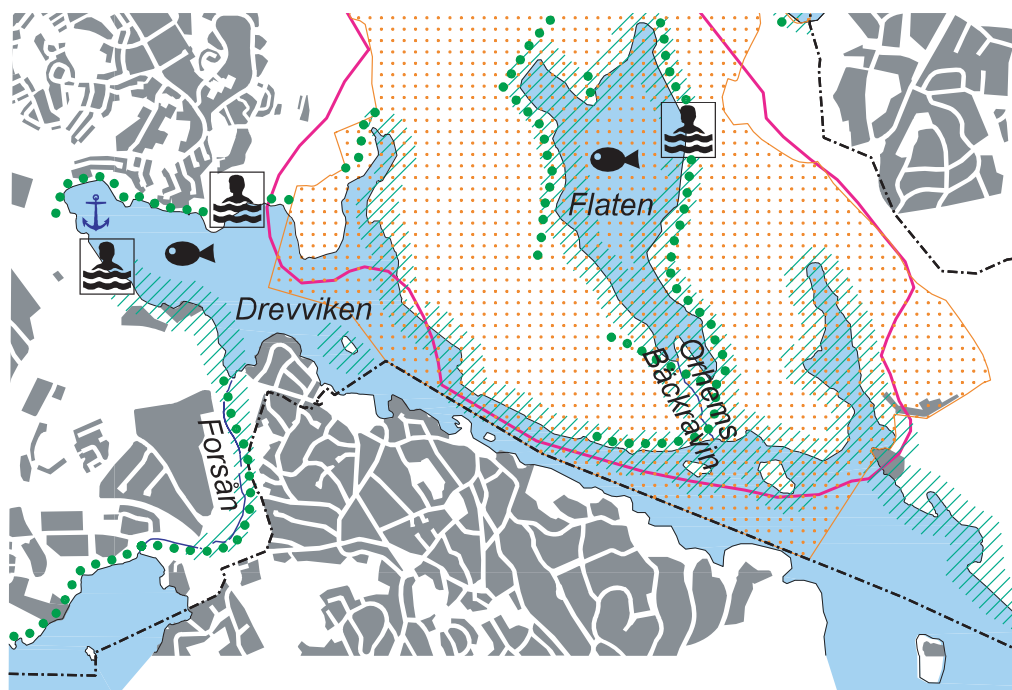
Proverna tas i utloppet från Mangelungen och åvattnet är i stort sett detsamma som sjöns ytvatten. Innehållet av fosfatfosfor är 0-40 µg/l, totalfosfor 30-60 µg/l. Halterna har minskat från slutet av 80-talet, då de som högst var 60 respektive 100 µg/l. Förändringarna

av fosfatfosforhalten är stora under året med vanligen låga värden, ≤2 µg/l, i juli-september, ofta även i april-maj och oktober.

Halten nitrit+nitratkväve är ca 600 µg/l före och efter vegetationsperioden. Låga halter, ≤5 µg/l förekommer i maj-september, men är i allmänhet högre och som mest 15-30 µg/l. Innehållet av ammoniumkväve

har varierat mellan ca 0 och 400 µg/l med värden <50 µg/l i juli-augusti. Halten totalkväve har minskat något sedan mitten av 80-talet och är idag ca 500-1500 µg/l, i allmänhet högst under vintern.

Antalet koliforma bakterier 44 °C har i samtliga prover varit <1000/00 ml. Se ”Ord och begrepp”.

Friluftskarta.

	Beslut finns att naturreservat ska utredas		Strandpromenad
	Strandskydd		Strandbad
	Ekologiskt särskilt känsligt område		Sportfiskevatten
			Fritidsbåtshamn

Pågående åtgärder

I ån

- En utredning pågår hur Forsåns åkanter kan stabiliseras mot erosion och därigenom säkra den lindallé som är planterad utmed koloniområdet. Gatu- och fastighetskontoret.
- Löpande provtagning i ån för analys av fysikalisk/kemiska och biologiska parametrar. Stockholm Vatten AB.

VIDARE LÄSNING

Allmänt faktaunderlag. Rapport 2. Vattenprogram för Stockholm 2000.

Bottenfauna i Norrån/Forsån 1997-98. Steen, A. Rapport MV-99666. Stockholm Vatten AB. 1999.

Stockholms stads miljöinformation: <http://www.miljo.stockholm.se>